

Itt van a telep, vagyunk lakói

AZ EP választás a budapesti lakótelepeken

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

2024 október

- A lakótelepek régebben a baloldal fellegvárainak számítottak, azonban az elmúlt bő tíz évben egyre jobban meg tudta szólítani a Fidesz is az itt élőket
- Ha a kerületekkel hasonlítjuk össze a lakótelepek eredményeit, akkor azt láthatjuk, hogy a Tisza valamivel rosszabbul szerepelt a lakótelepeken, mint a nekik otthont adó kerületekben, míg a Fidesz és a DK-MSZP-P valamivel jobban
- Az egyes lakótelepek között sokkal nagyobb különbségek láthatóak, mint a lakótelepek és a nekik otthont adó kerületek között, a pártok azonban a különböző lakótelepeken hasonló mértékben gyengülnek vagy erősödnek, különösen "pártos" lakótelepről tehát nem beszélhetünk
- Míg 2022-ben az eredményekből sokan azt olvasták ki, hogy a Fidesz teljesen átvette a lakótelepeken a baloldal korábbi szerepét, az idei választásokon még a 2018-as eredményeiknél is rosszabb relatív eredményt értek el ezeken a helyeken
- A lakótelepek tehát nem lettek fideszesek, a lakótelepi eredmények viszonylag jól lekövetik a helyi pártpreferenciát
- Ennek oka vélhetően az, hogy a lakótelepek a sztereotípiákkal ellentétben mind jövedelmi, mind végzettségi, mind társadalmi státusz mind világnézet tekintetében inkább heterogének

BEVEZETÉS

A lakótelepek megítélése vegyes hazánkban. Az ilyen városrészeket általában a szovjet típusú panellakásokkal szokás asszociálni. A lakásépítésnek ez a formája a II. világháború után terjedt el Magyarországon, azóta viszont a fővárosi lakásállomány körülbelül harmada található ezeken a telepeken. Egy 2005-ös kutatás alapján a fővárosiak 36 százaléka élt a vizsgált időszakban lakótelepen, 28 százalékuk pedig már élt ilyen lakásokban.¹ Az emberek fejében elsősorban inkább negatív képzetársítások jelennek meg a lakótelep szókapcsolat hallatán. A köznyelv sokszor úgy tartja, hogy a lakótelepek népe túlnyomórészt alacsony végzettségű, az alsóbb jövedelmi rétegekbe tartozó emberekből áll. A 2002-es választások után került be a közbeszédbe a „panelproli” kifejezés, amivel akkor az országgyűlési többséget elvesztő Fideszt támogató publicisták írták le a lakótelepeken élőket, mintegy bűnbakként, a „polgári Magyarország” antitéziseként feltűntetve őket.

Rendkívül sok előítélet él mind a lakótelepekkel, mind az ott élőkkel szemben, kevesen foglalkoznak viszont azzal, hogy ezek a sztereotípiák milyen mértékben fedik le a valóságot, amennyiben egyáltalán lefedik. Ezekkel a kérdésekkel nem csak érdemes, de szükséges is foglalkozni, hisz nem kizárólag a meglevő hamis sztereotípiák lebontásában segíthetnek az ilyen irányú vizsgálódások, de hozzájárulnak ahhoz is, hogy jobban megismerjük a lakótelepek lakóit, és ezzel együtt saját társadalmunkat is.

A Republikon Intézet ehhez már több kutatással és elemzéssel járult hozzá, elég akár a 2022-es lakótelepi választási eredményekkel foglalkozó elemzésünkre, vagy a 2023-as, lakótelepen élők várospolitikai véleményét vizsgáló kutatásunkra gondolni. Ezeknek a korábbi elemzéseknek a folytatása jelen tanulmány, amelyben a 2024-es önkormányzati és európai parlamenti választások eredményeinek alakulását vizsgáljuk meg a lakótelepeken.

¹<https://web.archive.org/web/20090427044927/http://www.studiometropolitana.hu/munkainkbol.html>

MÓDSZERTAN

„A lakótelepek népe” című 2022-es elemzésünkben 12 kiválasztott lakótelepen vizsgáltuk meg az áprilisi országgyűlési választáson listára leadott szavazatok eloszlását, összehasonlítva a 2018-as választások ugyanilyen adataival. A telepek kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy a legnagyobb lakosságszámú telepek mellett kisebb lakótelepek is kerüljenek be a vizsgált mintába, hogy ne csak pesti, de budai lakótelepek is képviseltessék magukat, valamint, hogy egyaránt foglalkozzunk a jobbmódú és az alacsonyabb jövedelmi decilisekbe eső kerületekkel is. A vizsgált lakótelepek: Kaszásdűlő (III. kerület); Békásmegyér (III. kerület); Káposztásmegyér (IV. kerület); József Attila (IX. kerület); Újhegy (X. kerület); Kelenföld (XI. kerület); Kárpát utca (XIII. kerület); Füredi utca (XIV. kerület); Újpalota (XVI. kerület); Rákoskeresztúr (XVII. kerület); Havanna (XVIII. kerület); Csillagtelep (XXI. kerület).

Jelen elemzésünk ennek a korábbi tanulmányunknak a folytatása. Azt vizsgáltuk, hogy miként változott meg az akkor kiválasztott 12 lakótelepen a két évvel ezelőtti viszonyokhoz képest az egyes pártok támogatottsága. Ehhez az idej európai parlamenti választási eredményeket, valamint a fővárosi önkormányzati választáson leadott listás szavazatokat vettük alapul. Az elemzés során ezeket a választási eredményeket nem csak a 2 illetve 6 évvel ezelőtti szavazati arányokkal fogjuk összevetni, hanem azoknak a kerületeknek az eredményeivel is, amelyekben a vizsgált lakótelepek találhatóak.

LAKÓTELEPEK 2018-BAN, 2022-BEN ÉS 2024-BEN

Összehasonlítva a 2018-as és a 2022-es országgyűlési választások eredményeit az idej EP választásokéval látszik, hogy míg a Fidesz 2022-ben növelni tudta szavazatai arányát, 2024-ben a Havanna-telep kivételével minden lakótelepen rosszabb eredményt ért el, mint 6 évvel korábban.

A longitudinális adatokat az alábbi táblázat mutatja be:

Lakótelep neve	2018 (OGY)		2022 (OGY)		2024 (EP)		
	Fidesz	hatpárti ellenzék	Fidesz	hatpárti ellenzék	Fidesz	hatpárti ellenzék	Tisza
Kaszásdűlő	35%	61%	38%	50%	31%	24%	33%
Békásmegyer	38%	59%	44%	46%	35%	23%	29%
Káposztásmegyer	30%	66%	35%	50%	28%	23%	37%
József Attila	36%	60%	38%	50%	29%	22%	36%
Újhegy	39%	58%	45%	44%	37%	21%	31%
Kelenföld Vk	38%	58%	39%	51%	32%	23%	32%
Kárpát utca	31%	63%	34%	57%	27%	29%	34%
Füredi utca	36%	61%	39%	51%	31%	24%	33%
Újpalota	39%	59%	44%	46%	36%	22%	29%
Rákoskeresztúr	39%	59%	43%	47%	37%	22%	30%
Havanna	37%	60%	45%	46%	37%	26%	26%
Csillagtelep	35%	62%	44%	45%	34%	22%	31%

Jól látszik tehát, hogy a Fidesz megerősödése nem a lakótelepek jobbra tolódásának volt a tünete, hanem pusztán az országos erőviszonyok leképződése mutatkozott meg itt is. arányát, 2024-ben a Havanna-telep kivételével minden lakótelepen rosszabb eredményt ért el, mint 6 évvel korábban.

Amennyiben összehasonlítjuk a pártok eredményének százalékpontos változását 2022 és 2024 között, úgy azt tapasztalhatjuk, hogy a Fidesz és a közösen induló ellenzéki pártok mind visszaestek. A Fidesz átlagosan 7,25 százalékpontot veszített a vizsgált lakótelepeken, míg a hatpárti ellenzék 24,98 százalékpontot, ahogy a táblázatból is látszik, relatív eredményük szinte mindegyik lakótelepen megfeleződött. A 2022-es összefogásba nem csatlakozó ellenzéki pártok, a Mi Hazánk és az MKKP támogatottsága eközben relatív értelemben csak minimálisan csökkent (0,27 és 0,51 százalékpont).

Amennyiben a Tisza és a hatpárti összefogás 2024-es eredményeit összeadjuk, akkor kitűnik, hogy a 2022-es listás eredményeknél jobban szerepeltek, a 2018-as eredményeket viszont a Kárpáti utcai lakótelep kivételével nem érik el, miközben a Fidesz a Havanna telep kivételével minden vizsgált helyen alul teljesítette hat évvel korábbi önmagát.

A kormánypártok legnagyobb visszaesésüket 2 évvel ezelőthöz képest a József Attila lakótelepen tapasztalhatták, ahol 11,41 százalékponttal szerepelt gyengébben, mint az országgyűlési választáson. A legkevesebb gyengülésük eközben Kelenföld Városközpontnál volt (4,17 százalékpont). Itt azonban mindenképp meg kell jegyezni, hogy abban, hogy a visszaesés mértéke az elmúlt két évben csak ennyi nagyban hozzájárult az, hogy ez az egyetlen a vizsgált lakótelepek között, ahol a párt már 2022-ben is veszített támogatottságából a négy évvel korábbi választáshoz képest. Aránylag kicsi visszaesést tapasztalhatott a kormánypárt a fideszes vezetésű XVII. kerületi rákoskeresztúri lakótelepen. Minden más lakótelepen a Fidesz visszaesése a 6,4-8,7 százalékpont közti sávban mozog.

A 2022-es összefogásban részt vevő hat párt együttes eredménye drasztikusan visszaesett 2018-hoz és 2022-höz képest is. 2018 esetében össze lehet hasonlítani a mostani DK-MSZP-P összefogás eredményeit az akkor MSZP-P és DK eredményekkel. A három párt EP választáson való együttműködése idén a lakótelepeken átlagosan a szavazatok 14,66 százalékának megszerzéséhez voltak elégségesek, míg 2018-ban a két baloldali pártlista a vizsgált helyszíneken átlagosan a voksok 28,94 százalékát nyerte el. Ez lényegében egy feleződés a hat évvel korábbi eredményekhez képest. A visszaesés akkor is súlyos, ha a 2018-as baloldali eredményeket a hatpárti összefogás résztvevőinek összesített ideai eredményével vetjük össze. Utóbbi a vizsgált lakótelepeken átlagosan 23,39 százalék, ami így is 5,55 százalékponttal alulmúlja a hat évvel korábbi baloldali eredményeket.

A korábban összefogó hat párt egy vizsgált lakótelep (Havanna) kivételével mindenhol legalább 20 százalékpontot esett vissza 2022-höz képest. A legdrasztikusabb relatív csökkenést (30,33 százalékpont) a XI. kerületi Kelenföld VK lakótelepen érték el. A legnagyobb és legkisebb visszaesés közti különbség relatíve nagy (11,73 százalékpont) azonban ennek ellenére is elmondható, hogy nem annyira van pozitív vagy negatív irányba kiugró adat, mivel a relatív szórás (szórás osztva átlaggal) mindössze 13,2 százalékos. A Fidesz esetében ugyanez az érték 24,8 százalék, ami azt jelenti, hogy itt aránylag sokkal nagyobb kilengések tapasztalhatóak, a visszaesés mértéke azonban itt nem olyan jelentős, hogy a szórás ne csak relatív, hanem abszolút értékben is magas legyen.

Összességében tehát azt láthatjuk, hogy a lakótelepek közt nincsenek óriási különbségek. Bár az eredmények eltérnek, de a trendek megegyeznek, és nagyjából hasonló mértékben zajlanak le mindegyik vizsgált területen. Se a Fidesz, se a korábbi összefogás eredményei nem estek vissza nagyon kiugróan (leszámítva talán a Fidesz esetében a ferencvárosi szereplést), ahogy egyik helyen sem tudtak akár javítani korábbi eredményeikhez képest.

A LAKÓTELEPEK ÉS A KERÜLETEK

Megvizsgálva a lakótelepek és a nekik otthont adó kerületek adatait, szintén érdekes adatokat kapunk, hiszen ekkor már a telepek eredményeit nem egymással, hanem a szűkebb mikrokörnyezetükkel vetjük össze. A kerületi választási eredményeket az EP választáson az alábbi táblázat szemlélteti:

Kerület	Fidesz-KDNP	Tisza Párt	DK-MSZP-P
	EP	EP	EP
III.	31,82%	34,03%	12,76%
IV.	31,80%	33,05%	14,84%
IX.	29,64%	35,56%	9,84%
X.	35,23%	30,96%	13,57%
XI.	32,11%	33,51%	11,00%
XIII.	25,14%	37,42%	15,23%
XIV.	29,27%	35,15%	12,02%
XV.	35,76%	29,53%	14,65%
XVII.	36,41%	32,37%	11,10%
XVIII.	34,79%	29,59%	16,26%
XXI.	34,17%	31,71%	12,99%

A 11 kerületben (a kerületek száma azért egyel kisebb a lakótelepeknél, mert mind Kaszásdűlő, mind Békásmegyer a III. kerület része) az EP választáson 6-ban a Tisza Párt a Fidesz-KDNP előtt végzett, tehát a vizsgált kerületek több mint felében megelőzte a kormánypártokat.

Ha pedig nem a pártokat vetjük össze egymással, hanem azok kerületi és lakótelepi eredményeit, úgy azt látjuk, hogy a 12 vizsgált lakótelepből a Fidesz az EP választáson 7 telepen, teljesített jobban, mint a kerületben megszerzett szavazataránya. A Tisza esetében ez a szám csak 3. A vizsgált lakótelepeken a Fidesz-KDNP átlagosan 0,42 százalékponttal ért el jobb eredményt, mint kerületi szinten,

míg a Tisza esetében a telepek esetén rosszabb szereplést láthatunk (-1,28 százalékpont). A DK-MSZP-P szövetség esetében is megfigyelhető, hogy jobb eredményt értek el lakótelepi szinten, mint a kerületekben (+1,53 százalékpont).

KONKLÚZIÓ

Drasztikus különbségekről a lakótelepek és a kerületek vagy a lakótelepek és a főváros viszonylatában továbbra sem beszélhetünk. Ez egy fontos megállapítása volt 2022-es elemzésünknek is, és továbbra is megállja a helyét. Míg régebben arról lehetett beszélni, hogy a lakótelepek baloldali fellegvárak, addig a 2010-es évek második felére ennek a helyét átvette az a narratíva, miszerint a lakótelepeken a baloldal helyét átvette a Fidesz, a kormánypártoknak pedig itt jóval nagyobbak a tartalékiak, mint az ellenzéknek. Ezt a 2 évvel ezelőtti elemzésünk is cáfolta, jelenlegi elemzésünk pedig még inkább ezt látszik alátámasztani. A Fidesz csupán minimálisan szerepelt jobban az idei két választáson a lakótelepi szavazók körében, mint a kerületekben, a különbség egyáltalán nem jelentős. Az is megállapítható, hogy lakótelep és lakótelep közt is különbségek lehetnek, akár sokkal nagyobbak, mint lakótelep és kerület között. Jó példa erre a III. kerület, ahol a kaszásdűlői lakótelepen az EP választáson a Tisza Párt 2,21 százalékponttal megelőzte a Fideszt, míg a békásmegyeri lakótelepet a Fidesz 6,38 százalékponttal a Tisza előtt végezve nyerte meg.

Ahogy a bevezetőben is írtuk, még mindig rengeteg lakótelepekkel kapcsolatos sztereotípa szivárog be a közbeszédbe, ezek miatt pedig sokan hajlamosak a lakótelepen élőket (legyen az a telep bárhol a városban) egy homogén csoportnak tekinteni. Ezzel szemben, azt látjuk, hogy a lakótelepek népének szavazási magatartására sokkal nagyobb befolyása van a kerületnek, ahol élnek, mint a lakótelepnek magának. Ennek az lehet az oka, hogy a lakótelepek, ahogy a nekik otthont adó kerületek is, vélhetően társadalmilag maguk is diverzek, ahogy a kerületben, úgy itt is élhetnek egymás mellett alacsonyabb és magasabb végzettségű emberek, valamint más, nem kizárólag anyagi szempontok is motiválhatják az embereket az ide költözésre (lehet az akár a jó tömegközlekedés, a belvárosinál nagyobb arányú zöldfelületek stb.).